

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

С. Васильової]. Київ. 2022. С. 134-139. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5610> (дата звернення: 03.01.2026).

4. Макаренко С.І. Подолання освітніх втрат у дітей дошкільного віку в період воєнного стану. *Актуальні проблеми науки та освіти: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка*. Київ: МДУ, 2025. С. 236-240. URL: <http://repository.mu.edu.ua/jspui/handle/123456789/8766> (дата звернення: 03.01.2026).

5. Швед Г.В. Професійний розвиток педагогічних працівників закладів дошкільної освіти України в умовах війни. *Педагогічний альманах*. № 58, 2025. С. 158-163. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi58.615> (дата звернення: 03.01.2026).

Поповська Оксана,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти
Маріупольський державний університет

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Становлення інклюзивної освіти в Україні відбувається в межах сучасної освітньої парадигми, зорієнтованої на забезпечення рівного доступу до якісної освіти та реалізацію принципів гуманізму, дитиноцентризму й соціальної справедливості. Законодавче закріплення права кожної дитини на освіту з урахуванням її індивідуальних можливостей і потреб актуалізує проблему наукового обґрунтування механізмів організації інклюзивного освітнього середовища, зокрема в системі дошкільної освіти [4]. У цьому контексті спеціальна педагогіка постає як провідна галузь педагогічного знання, що забезпечує концептуальні, методологічні та технологічні засади реалізації інклюзії в освітній практиці.

У сучасних наукових дослідженнях (В. Бондар, А. Колупаєва О. Потапенко, В. Синьов, М. Супрун, О. Таранченко, С. Федоренко, В. Шевченко, М. Шеремет та ін.) достатньо ґрунтовно розроблено проблематику нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти, організації психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, а також функціонування міждисциплінарної команди супроводу в закладі дошкільної освіти. Обґрунтовано доцільність командної моделі взаємодії фахівців, у межах якої спеціальна педагогіка виконує інтегративну функцію, поєднуючи педагогічні, психологічні та

корекційно-розвиткові впливи [3]. Зазначений підхід сприяє забезпеченню цілісності освітнього процесу та підвищенню його результативності.

Попри наявність значного теоретичного доробку, низка аспектів проблеми залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, актуальною є проблема формування спеціально-педагогічної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти, що охоплює здатність до педагогічної діагностики, проектування індивідуальної освітньої траєкторії дитини та адаптації освітнього середовища відповідно до її потреб. Недостатньо розробленими залишаються також питання системної підготовки педагогічних кадрів до роботи в умовах інклюзії, з урахуванням специфіки дошкільного віку та вимог спеціальної педагогіки [5].

Окремого наукового аналізу потребує проблема реалізації принципів спеціальної педагогіки в роботі з дітьми раннього та молодшого дошкільного віку. Саме на цьому етапі онтогенезу закладаються передумови подальшого когнітивного, мовленнєвого та соціального розвитку дитини, а своєчасна корекційно-розвиткова підтримка істотно впливає на ефективність інклюзивного навчання в подальших вікових періодах [2]. Водночас емпіричні дослідження, спрямовані на вивчення довготривалих результатів інклюзивної дошкільної освіти, представлені в науковому просторі фрагментарно.

Спеціальна педагогіка визначається як наукова галузь, предметом якої є закономірності розвитку, навчання й виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку та особливими освітніми потребами. В умовах інклюзивної дошкільної освіти її функціональне призначення зазнає суттєвої трансформації: від локально спрямованої корекційної допомоги – до системного проектування інклюзивного освітнього середовища, що забезпечує оптимальні умови для розвитку всіх дітей незалежно від індивідуальних особливостей [1]. Такий підхід передбачає інтеграцію корекційно-розвиткових і загальноосвітніх компонентів освітнього процесу на засадах науково обґрунтованої диференціації та індивідуалізації [2].

Теоретичним підґрунтям осмислення ролі спеціальної педагогіки в інклюзивному освітньому середовищі є положення культурно-історичної теорії розвитку, відповідно до яких психічний розвиток дитини детермінований соціальною взаємодією та опосередкований культурними засобами [5]. У контексті інклюзивної дошкільної освіти це означає необхідність створення такого освітнього середовища, яке забезпечує розгортання зони найближчого розвитку дитини та сприяє її активній участі в спільній діяльності з однолітками. Спеціальна педагогіка визначає дидактичні й корекційно-розвиткові механізми реалізації зазначених положень у практиці інклюзивної групи.

Методологічну основу дослідження ролі спеціальної педагогіки в забезпеченні інклюзивного освітнього середовища становлять системний, компетентнісний та екологічний підходи [5]. Системний підхід забезпечує розгляд інклюзивного середовища як цілісної

педагогічної системи, у межах якої взаємодіють усі суб'єкти освітнього процесу. Компетентнісний підхід акцентує увагу на професійній готовності педагогів до реалізації інклюзивних практик. Екологічний підхід дозволяє аналізувати розвиток дитини з особливими освітніми потребами у взаємозв'язку з родиною, освітнім закладом і соціальним середовищем, що відповідає сучасному розумінню інклюзії як соціально-педагогічного феномену.

Отже, спеціальна педагогіка відіграє системоутворювальну роль у забезпеченні інклюзивного освітнього середовища для дітей дошкільного віку, оскільки визначає наукові засади організації освітнього процесу, обґрунтовує корекційно-розвиткові стратегії та сприяє формуванню професійної компетентності педагогів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням цілісних моделей інклюзивної дошкільної освіти, поглибленням міждисциплінарної взаємодії та емпіричним вивченням ефективності інклюзивного освітнього середовища з позицій спеціальної педагогіки.

Література

1. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. / Порошенко М.А. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
2. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / Колупасва А. А., Таранченко О. М. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
3. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
4. Про дошкільну освіту. Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20> (дата звернення 02.01.2026)
5. Розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами: нач.-метод. посіб. / Литвин І.М., Басик В.В., Гавриленко Т.Л., Галушко М.І. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2020. 80 с.